

DOMAČIN.

DOMAČIN izhaja vsako soboto popoldne, če je ta dan praznik dan poprej ob istem času. — Naročnina za Ljubljano z dostavljanjem na dom: celoletno 3 K, polletno 1 K 50 v, četrletno 75 v; po pošti: celoletno 4 K, polletno 2 K, četrletno 1 K. — Uredništvo je na Miklošičevi cesti št. 16 v I. nadstr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu DOMAČINA. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. — Inserati (oglasi): Trikrat razdeljena petit vrsta 24 v, cela stran 60 K. — Pri večkratnem oglašanju znaten popust. — Upravišтво je na Miklošičevi cesti št. 16 v pritličju.

Štev. 33.

V Ljubljani, dne 25. oktobra 1913.

Leto I.

Govor poslanca grofa Barba k deželnemu proračunu za leto 1913.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Visoka zbornica! Preidem takoj k stvari, in sicer k proračunu za leto 1913. Proračun se giblje v svojih številkah precej v enaki višini kakor proračun za leto 1912. K posameznim številkam torej ni posebnega pripominjati. Enako velja o sklepnem uspehu, ker je tudi primanjkljaj deželnega zaklada v enaki višini, oziroma za 4000 K nižje proračunan kakor za leto 1912. Nahajamo se, gospoda, v zadnjem četrletju tega leta. Deželni odbor je moral s krediti, ki so, kakor sem že omenil, postavljeni v enaki višini kakor lansko leto, delovati in pokriti izdatke, da ni bil primoran, marsikako započeto delo ustaviti. Mnenja sem torej, četudi ne odgovarja popolnoma ustavnemu načinu, če se delajo izdatki, preden so dovoljeni, da se deželni odboru mora podeliti absolutorij.

Gospoda moja! Marsikatero postavko pri izdatkih so visoko odmerjene in bi se v tem oziru lahko mnogo prištedilo. V mnogem oziru tudi sicer nismo preveč skopi s podporami, če bi pa danes znižali posamezne zneske proračuna, tedaj mislim, da bi ti eventualni

prihranki ne zalegli preveč in bi se račun zaradi njih bistveno ne predrugačil.

Gospoda moja! Lansko leto sem podal natančno sliko o denarstvenem položaju in finančni bodočnosti. Mislim, da so se uspehi leta 1912. in proračun za leto 1913. krili z mojimi tedanjimi izvajanj. Trditi smem, da sem tedaj resnico prerokoval. Sedaj se je gospod poročevalec trudil podati kolikor mogoče ugodno sliko denarstvenega položaja. Sigurno nisem v denarstvenem vprašanju prečnogleden; tudi ni, kakor sem že prej omenil, nobenega vzroka za to.

Pač pa tudi ne morem biti tako optimističen kakor je gospod poročevalec.

Častiti gospodje! Pred vsem moram omeniti, da je pravzaprav slabo tolažilo, sklicevati se na to, da se drugim deželam tudi slabo godi, mnogim še celo slabeje, kakor naši deželi. V zasebnem življenju je že to slabo tolažilo, prav tako torej tudi za dežele. Torej, gospoda moja, iz izvajanj gospoda poročevalca smo razvideli, da bomo gotovo primorani zvišati deželne doklade in, častiti gospodje, že besedi zvišanje doklad sta neprijetni, tudi ne simpatični, in še neprijetneje bo, če se udeještita.

Če se je upravičeno skliceval na to, da naše doklade v primeri z dokladami v drugih deželah niso

Podlistek.

Pomota.

Povest. — Slovaški spisala Ljudmila Podjavorinska.

Poslovenil Podravski.

(Dalje.)

„Svet me sodi, toda nihče me ne vpraša, čemu to, kako sem došel do tega? „Orožnik — lump“, pravi vsak in nima do mene niti toliko pomilovanja, nego do poslednjega berača. Da me je svet napravil takšnega, da je to zakrivila slaba tovaršija — na to ne pomisli nihče. Bil sem kakor angel s čisto dušo — a sedaj? ... Kvarte, pijančevanje, gnusoba, o kateri Bog daj, da ti Betka ne bi čula nikdar. Nu, takšen sem ...“

„Molči, Štefan!“ seže mu ona urno v besedo. Težko ji je bilo poslušati njegovo kesajočo samobitožbo. Pogledala je v njegovo dušo ter videla, da ni takšen, kakršnim ga smatra svet. Nesrečen je. Nihče ga ne razume, nihče ne pomiluje. Še porivajo ga dalje, globše v blato. Težavno je gledati muke

človeka, ki ga razjeda očitane vesti. Ona edina ga razume ter čuti ž njim. Sama srečna radi ljubezni do moža, mu rada privoščila besede tolažbe — skaje mu prijateljstvo, s katerim ga dviga k boljšim občutkom.

„A česar svet ni dovršil, je doprinesla ona. Spoštoval sem jo kot svetnico, verjel ji kakor Bogu. Bil sem dober, čist vsake slabe misli, dokler me je ljubila. Toda prevarala me je, varala preokrutno. Porinila me je tje kaj, kamor me greh nikdar ne bil bi spravil. Ljubezen me je ugonobila — le ljubezen bi me mogla rešiti ...“

„Ne obupaj, Štefan, zate še ni prepozno“, mu je dejala vneto. Sama ni vedela, da je vložila v te besede več, nego sestersko sočutje. „Ti še najdeš svojo srečo — dekle, ki te bo imelo v resnici rado — odkritosrečno. Samo, ko bi le na ono pozabil ...“

„Nikdar!“ zakliče strastno.

Razčeljena mlada žena ni zapazila, da je v nastajajočem mraku šel nekdo mimo nju in jo radovedno gledal s kom se razgovarja. Ni zapazila, da je z druge strani, izza plotu, ogledujejo črne oči, smehljajoče se zmagovito, škodoželjno. Kakor vsekdar, kadar govori ž njim, je vsa zatopljena v razgovor z žandarjem. Že

tako visoke — navajal je dežele, ki imajo mnogo višje doklade — tedaj moram k temu pripominjati, da so te dežele gospodarsko na boljšem in je tudi njihova davčna moč višja.

Pri nas na deželi imamo že itak mnogo drugih doklad: zelo visoke občinske in okrajne doklade itd., tako da prebivalstvo že ta davčna bremena težko prenaša in bi vsako zvišanje davčnih bremen silno občutilo.

Toda nas, gospoda moja, čakajo še nadalje zelo velike naloge. Če dosežemo, da pridejo k sedanjim dohodkom še državna preodkazila, h katerim bi prišli še skromni dohodki iz zvišanja doklad, in bi na ta način dosegli ravnotežje v deželni gospodarstvu, tedaj ne smemo pozabiti, da bomo morali prav tedaj izvršiti tudi mnoge velike naloge, ki bodo deželi povzročile zopet nove izdatke. Vzemimo n. pr. tukaj norišnico. Vsak izmed gospodov poročevalcev v deželni odbor, ki je prewzel to poročilo, se je zgražal nad razmerami v norišnici in ni navsezadnje mogel ničesar storiti, ker je namreč manjkalo denarnih pomočkov. Prečastita gospoda! Temeljita poprava norišnice, bi po načrtih naših tehnikov zahtevala 3 do 4 milijone kron. Navajam nadalje regulacijo učiteljskih plač, ki jo je omenil tudi gospod poročevalec, in preko katere ne moremo priti, enkrat jo moramo izvršiti. Nadalje opozarjam tudi na vodno preskrbo. Priznati moramo, da se je na Kranjskem v tem oziru prav mnogo storilo. Vsa leta, odkar sem v deželni zboru, se je za vodno preskrbo prav mnogo izdalo. Toda naše razmere so baš zelo neugodne. Imamo veliko kraškega ozemlja, ki potrebuje mnogo vodnih naprav. Druge dežele so v tem oziru srečnejše. Nadalje moramo razširiti naše cestno omrežje. Tudi v tem oziru se je že prav mnogo storilo. Toda neskončno mnogo bo treba še napraviti, zlasti v onih delih dežele, ker se dosedaj še ni storilo prav ničesar ali pa prav zelo malo; to je v onih delih dežele, ki leže v stran in oddaljeni od železnic. Lansko leto sem navajal, kateri cestni deli v kočevskem okraju bi se morali najprej izvršiti. Leta 1912. se tam ni ničesar storilo. Pripominjati pa moram, da za preteklo leto deželni odbor ne zadene nobena krivda. Deželni

odbor je v to svrhu najel tehnika, ki pa žalibog ni takorekoč ničesar storil, ni bil kos svoji nalogi in je zlorabljal izkazano mu zaupanje. Sedaj pa je deželni odbor hotel zamujeno popraviti in je poslal tja drugega tehnika, ki je prav pridno in dobro delal in trasiral celo vrsto cest. Želim le, in se sigurno na-dejam, da se bodo ceste, ki so se sedaj trasirale, v prihodnjem letu tudi zgradile.

Izseljevanje.

Gospod poročevalec je tudi v drugem oziru napravil bilanco, in sicer je rekel, da smo v tej bilanci žalibog zelo pasivni. V tem se z njim popolnoma strinjam. To je izseljevanje iz naše dežele. Gospoda moja! Izseljevanje narašča in zavzema take dimenzije, da preti postati za deželo usodepolno. Vzemimo stvar le z obče državnega stališča! Slišal sem, da je v Ameriki moštva za cel vojaški voj avstrijski, zaznal sem, da je tudi iz Kranjske dežele same deset tisoč vojni dolžnosti podvrženih ljudi v Ameriki.

Da vlada ni že zdavna proti temu nastopila, se jako čudim. A zame in za nas je merodajno, da je s tem ravno kmetstvo ljudstvo in kmetijstvo najobčutnejše prizadeto. Pojdite na Dolenjsko, v Belokrajino, Kočevje in sedaj že tudi na Gorenjsko in videli boste, da tu ni več mogoče dobiti kmetijskih poslov. Kmet ne dobi nobenega delavca, kulture nazadujejo vsled slabega obdelovanja. Kakšno ogromno škodo pa vse to pomenja za deželo, to pač vsakdo lahko sam uvideva.

Zato pozdravljam izvajanja gospoda poročevalca in si bom dovolil, staviti tozadevni predlog. Mogoče, da bo tu kdo rekel, da pridem s tem predlogom že prepozno, ker je vladi že predložen načrt izseljeniškega zakona. A ta zakon sta izdelala skupno notranje ministrstvo in trgovinsko ministrstvo, poljedelsko ministrstvo pa se o tej važni zadevi ni niti vprašalo za mnenje. In ravno kmetstvo prebivalstvo, kojega poklicani zastopnik je baš poljedelsko ministrstvo, ima največji interes na tem, da ima tudi ono pri takih zakonskih načrtih besedo.

je skoro povsem temno; na zatemnelem nebu so se neopaženo prižigale blede zvezdice. Sem od Javorina je dihal jesenski mrzli hlad, kakor bi pohajal od bledozolte zarje. Na njega ozadju so se odbijali obrisi zapadnih gričev in obsežno teme Javorina. Iz stolpa katoliške cerkve so resnobno, otožno zadoneli vsi zvonovi. Največjega je veličanstno, zamišljeno podpiral srednji, najmanjši pa je klenkal presunljivo, da ga je bilo težko poslušati... Zvonili so vernim dušam. Mrz jo je pretresel, toda še bolj jo je tresla notranja mrzlica.

„Ko bi tako rajši meni zvonili“, je vzdihnil melanholično. Ker pa je ona le molčala, jo je nakrat prijel za roko. Ona se je pri tej dotiki zganila, toda ni se mu branila. Božal je njeno roko, pokoren in pomilovan ter jo vlekel v temi bliže k sebi.

„Beta!“ se je oglasil rezek glas skozi duri. Zganila se je kakor sprebuje iz snā. „Lahko noč!“ je začela za seboj njegov nežni glas, a nekaj strah jo je prevzel pri tem. Vsa premrazena je stekla v sobo. Mati je še sedela pri peči in stokala, pokladajoča obvezano nogo na nizek stoliček. Muči jo revmatizem; prehladila se je, ko je prenočevala v mrazu črez noč na skednju, kamor jo je zaprl mož, ko je bil pijan. Otožen spomin...

„Kje se mudiš toliko?“ ji reče očitaje. A na odgovor, da je stala pri vrtu s Štefanom, je jezno dodala: „Ali si prišla morda ob pamet?“

„Čemu?“ povprašuje mlada žena prestrašena. Zla slutnja, ki se je je polastila, ko je dirjala v sobo, je že prešla, že je bila zopet mirna.

„Radi tega, ker slutim, da še ne veš, kaj se spodobi... Ali ti je nisem rekla, da z nikomur ne bi imela ničesar. A s tem še najmanj...“

„Kaj jaz morem za to, da se hoče razgovarjati z menoj! Verjemite, mati, on je tako nesrečen! A dober je — ni hudoben.“

„Zlod ni hudoben, da ga ne vzame!“ se je nasmejala hčerkinini naivnosti. „Že od rojstva ni bil nikoli dober. Ako bi bil dober, ali bi mar bil orožnik? Kajti žandar, financar in „fiškal“ so stkani na eni brdi. Ti imajo lahko vest! To pa ni nič prida še radi tega, ker se klati tu naokrog.“

„Saj veste čemu. Roka ga boli. Ne more...“

„A kvartati pa more in popivati in škiliti za ženskami?!“

„To ni res“, ga brani ona vneto, skoro razžaljena, kakor bi bilo to žaljenje njene časti. To ni res. On ima eno rad, tam v mestu, neko gospodično... In

Dovoljujem si torej predlagati sledečo resolucijo, ki naj se sprejme:

Vlada se pozivlja, da poslanski zbornici čim prej predloži zakonski načrt o izseljevanju, ki naj vsebuje energične naredbe proti izseljevanju, ki škoduje ljudskemu blagostanju in kmetijstvu, in proti početju agentov, ki pospešuje to izseljevanje.

Gospoda moja! Kje pa tiči vzrok temu, da se toliko ljudi izseli? Ne ugovarjam, res je, da imajo nekateri v Ameriki svoje znanke, ki pišejo domov, da se jim tam dobro godi in pošiljajo tudi denar v svrhu, da ne pride njihovo posestvo v domovini naprodaj. A če ne bi razni agentje pregovorili ljudstva, ko bi mu ne obetali zlatih gradov v Ameriki, ko ne bi bilo na vseh koncih in krajih agentur, ki imajo od izseljevanja ogromno dobička, bi se ljudje ne izseljevali v tako obilni meri. Ali naj mirno gledamo, kako se ustanavlja agentura poleg agenture! Ali je vse to potrebno! (Poslanec baron Apfaltrern: To je zločin na deželi!)

Slovensko časopisje.

Gospod poročevalec pa je omenil še nekaj drugega, namreč omiko pri našem prebivalstvu. Z vso pravico je poudarjal, da smo glede analfabetov (onih, ki ne znajo ne pisati ne brati) na boljšem kakor pa druge dežele, in z veseljem moramo pozdravljati, da se v naši deželi nahaja le redkomalo analfabetov. A omenil je nekaj kot razveseljivo znamenje — in tu ne morem soglašati z gospodom poročevalcem — rekel je namreč, da pride na marsikaterega kmeta 7 do 8 časopisov. No, častita gospoda moja, ali mislite, da so slovenski politični dnevniki taki, da se zamore z njimi dvigniti omika, kultura bralčeva? Mislim, da ne. Ton, katerega se poslužujejo ti dnevniki, je tak, da je vsakemu dobremu okusu zoprni. Ti dnevniki imajo ravno tako vsebino, kakor različni »šundromani«, ki ugonablajo ljudstvo! Tudi ljudstvo naj se vzgaja za zdravo časnikarsko poročanje. Značilno je pač eno, da je deželni glavar v včerajšnji seji dva gospoda

poslanca različnih strank grajal in karal, ker sta nekaj, kar je en časnik o drugi stranki pisal, prebrala. Če že ni dostojno, da se nekaj v deželni zbornici prebere, kar stoji v časnikih zapisano, ali naj potem taka pisava dvigne in pospeši omiko in kulturo narodovo?

Gospoda moja! Če beremo razne psovke, ki jih mečejo listi drugi stranki v obraz, če beremo taka natolcevanja in zavijanja, potem se moramo vprašati, je-li to tako sredstvo, s katerim naj zanesemo med ljudstvo omiko? Na vse sile bi se morali prizadevati, da postane pisava časopisov drugačna, in sicer v interesu prebivalstva. Obžalujem, da se ljudstvo s takimi članki okužuje! Obžalujem pa tudi, gospoda moja, tako pisavo v interesu ugleda slovenskega naroda. Saj pride včasih kaka prestava tega ali onega članka v kak nemški časopis in čestokrat se sodi o narodu po njegovem časopisju.

Še večjo važnost pa polagam, gospoda moja, na drugo okolnost. Naša država je v preteklem letu, to zimo prestala resne čase in v teh resnih časih, ko smo viseli med vojno in mirom, se je v listih pisalo na tak način, da si nismo bili na jasnem, ali je to avstrijski ali srbski list. (Poslanec Jaklič ugovarja: Ni res!) Jaz obžalujem tako pisavo. Slovenski narod je zvest, patriotičen, vladarju vdan narod, ne okužujte ga s takimi nazori in ne pripuščajte, da bi drugi kazali na to, rekoč: Tako pišejo slovenski listi!

Visoka zbornica! Z vsemi silami bi morali vsi izmed Vas stremeti za tem, da listi ne pišejo več tako, ne sedaj in tudi ne v bodoče.

Gospoda moja! Star slovenski pesniški izrek pravi: Hrast se omaje in hrib, zvestoba Slovencev ne gane!

Zato si prizadevajte, da ne bo nihče dvomil o verjetnosti tega izreka.

Povzdiga kmetijstva.

Častita gospoda! Gospod poročevalec je nato tudi omenil potrebo, da pospešimo posamezne panoge kmetijstva, pred vsem pa je poudarjal, da je treba povzdigniti

radi nje je nesrečen... Izpočetka mu je obljubovala, sedaj ga pa noče..."

"Mari je bedast?" se je nasmejala mati. Katera bi se ovesila na takega? On bi nalagal celo nadangela — ko bi se mu dal. Samo kakšna malopridnica, pridoda s poudarkom. Betka je hotela prepričati mater, da mu dela krivico, pa si ni upala. Zlasti, ko ji je ta rekla strogo: Čuvaj se ga kakor ognja — ki požiga. Vrla žena mora paziti na svoj dober sloves kot poštena deklica. Glej, da ne prideš ljudem v zobe."

Drugi dan je zamán hodil mimo ter si zažigal smotko pri vrtu. Videla ga je izza rožnate zavese, toda ni šla ven. To se ni zgodilo radi materine svaritve, marveč radi tega, ker jo je prestrašila botra. Ta je prišla z novico, da ljudje že govoré, da se po večerih shaja z žandarjem. Že samo ime je v takem slučaju pomenilo dovolj! Mož je čul to včeraj v krčmi, govorili so to kmetje med seboj, ali pa se je nemara hvalil on, Štefan, sam. Dasiravno neprijetno ganjena, se je mlada žena morala smejati. Da se je hvalil Štefan — a s kom? Kako so ljudje, moj Bog, hudobni!"

Na vrt sicer ni šla, toda pri prvem srečanju mu je dejala, da se ne more razgovarjati z njim, ker ju ljudje že opravljajo. Osupnil je in postal žalosten.

Povej mi naravnost, ali sem se ti zameril ali kaj?" ji reče pokorno z otožnim smehom. "Ogiblješ

se me, kakor drugi — a ti si bila edina — ti si mi bila nad vse!"

Obrnil se je urno kakor v jezi. Toda, ko se je nehoté ozrla, je videla, da jo je gledal nežno in pomilovalno.

Od tega časa se je ogibal njene hiše. Kadar sta se srečala, jo je pozdravljaj spoštljivo in radostno. A srečala sta se pogostoma. Ako je šla po vodo, prišel ji je naproti, ako je šla na polje, ga je srečala gotovo, če je šla kupovat svilo, gotovo je prišel on izbirati smotke. V cerkvi je sedel na kraju, blizu vrat, kjer so stale mlade ženske. Morala je zapaziti, da se vse to ne godi slučajno, toda ni se mogla hudovati nanj. Saj je bil proti njej tako pokoren, da si ni drznil je niti ogovoriti, če ga ona sama k temu ni pozvala.

Toda navzlic vsej pokorščini so se kaj nelepe reči čule o njem. Ponoči je prebil v krčmi ter popival, kar pa v vasi, kjer ni bilo gospode, ni bilo običajno. Čula je, da je prodal svoj delež, ki ga je imel na hiši in to noč si je dal svirati do jutra. Videla ga je bledega in z globoko vdrtimi očmi, v katerih je čitala nekaj kakor očitjanje. "Evo, kakšen sem, ker nimam nikogar, ki bi me ljubil. Vedrim se, kakor se znam..."

(Dalje prihodnjič.)

živinorejo, in to z vso pravico, kajti bodočnost kmetijstva na Kranjskem se opira na povzdigo živinoreje, in z veseljem konstatiram, da se je v tem oziru prav mnogo storilo in se sadovi in uspehi tega započeta kažejo skoraj že povsod na deželi. Dandanes je že mogoče, da si plemenske živali že v deželi sami lahko poskrbimo, dočim smo bili prej navezani na uvoz. Poročevalec je tudi upravičeno poudarjal, ga moramo imeti strogo plemenska okrožja, da potem lahko odajamo plemenske živali drugim, če se prav spominjam, je omenil balkanske dežele, kjer imajo sedaj zelo slabo živino in bodo vsled tega stremili za tem, da jo izboljšajo. Kakor smo namreč mi na Kranjskem dobivali plemenske živali iz severnih dežel, tako bodo tudi ljudje doli na Balkanu prišli k nam, in s tem si bo pridobila dežela Kranjska bogate vire dohodkov. V to svrhu pa je treba, da ohranimo svoja živinorejska okrožja popolnoma čista.

Nadalje bi še omenil naše gozdarstvo. Na Kranjskem imamo krasne gozdove, a čestokrat vidimo kak gozd, v katerem ni skoro nobenega drevesa! (Veselost.)

Povzdiga gozdarstva je zelo potrebna. Vlada to prizadevanje tudi pospešuje, da se naj več gozdov nasadi. In na tem polju se tudi mnogo stori, a slišal sem — ne vem, če odgovarja resnici, da se iz kranjskih drevesnic oddajajo gozdne sadike tudi drugim deželam. Če bi bilo to res, bi bila to velika napaka, zakaj vse gozdne sadike lahko porabimo sami.

Častiti gospodje! Prepotrebno je tudi, da povzdignemo industrijo v deželi. Gotovo je, da sem agrarec, a potrebo povzdige industrije kljub temu uvidevam. Dežela, kakor je Kranjska, se da v svoji davčni moči le vidno dvigniti, če dobimo v deželo industrijo. V tej zbornici se je o naših vodnih silah na Gorenjskem in o električnih napravah mnogo govorilo. Treba pa je, da si prizadevate, da dobimo v deželo industrijo, ki bo izkoriščala te vodne sile in dvignila davčno moč dežele Kranjske. (Konec sledi.)

Politični pregled.

Goriški deželni zbor odgoden.

Goriški deželni zbor je bil po komaj štirih sejah, ki jih je imel v teku več ko 16 dnevnega zasedanja, odgoden.

Tirolski deželni zbor.

Tirolski deželni zbor je sprejel v vseh branjih nov deželni in deželni volilni red. Razen tega so povišali poslancem, ki stanujejo izven Innsbrucka, dijete na 20 K, poslancem pa, ki stanujejo v Innsbrucku, na 10 K. Ravno tako so zvišali plače deželnim odbornikom na 6000 K. Poslovnik se je tudi izpremenil tako, da je izključena vsaka tehnična obstrukcija.

Postava proti izseljevalnim agentom.

Kakor poročajo iz Dunaja, bo v prihodnjem zasedanju poslanske zbornice vlada predložila načrt zakona proti početju izseljevalnih agentov. Skrajni čas bi že bil, da se takemu početju agentov, kakor so ga razvijali pri Canadian Pacific družbi, napravi zakonitim potom konec.

Novi vodja avstrijskega finančnega ministrstva.

Vodstvo avstrijskega finančnega ministrstva je prevzel tajni svetnik dr. Avgust baron Engel von Mainfelden. Bil je svetovalec mnogih finančnih ministrov v vseh važnih vprašanjih in slovi kot največji



Dr. baron Engel pl. Mainfelden, novi vodja avstrijskega finančnega ministrstva.

strokovnjak in kot zelo delaven mož. Baron Engel zavzame mesto finančnega ministra viteza Zaleskega, ki gre iz zdravstvenih ozirih za nedoločen čas na dopust. Novi vodja stoji že skozi 13 let budgetnemu oddelku finančnega ministrstva na čelu in bo imel mnogo priložnosti ravno sedaj ob zasedanju državnega zbora, da zastopa državni proračun in druga važna vprašanja.

Državni zbor.

Državni zbor se je 21. t. m. zopet sešel. Na razpolago ima sedaj za svoje delovanje skoraj ves čas do konca tega leta, ne da bi bilo treba prekiniti zasedanje. Delo, ki ga ima v tem zasedanju dokončati državni zbor, je zelo obsežno. Na dnevnem redu je takozvani mali finančni načrt. Generalna debata o tem načrtu je bila končana meseca julija t. l. in sklenilo se je takrat preiti v podrobno debato. Sedaj se o tem finančnem načrtu zopet v specialni debati razpravlja. Razen tega pa pridejo še na vrsto polletni državni proračun, izseljeniški zakon in več poročil raznih odsekov o manjših zakonskih načrtih in volitev delegacij.

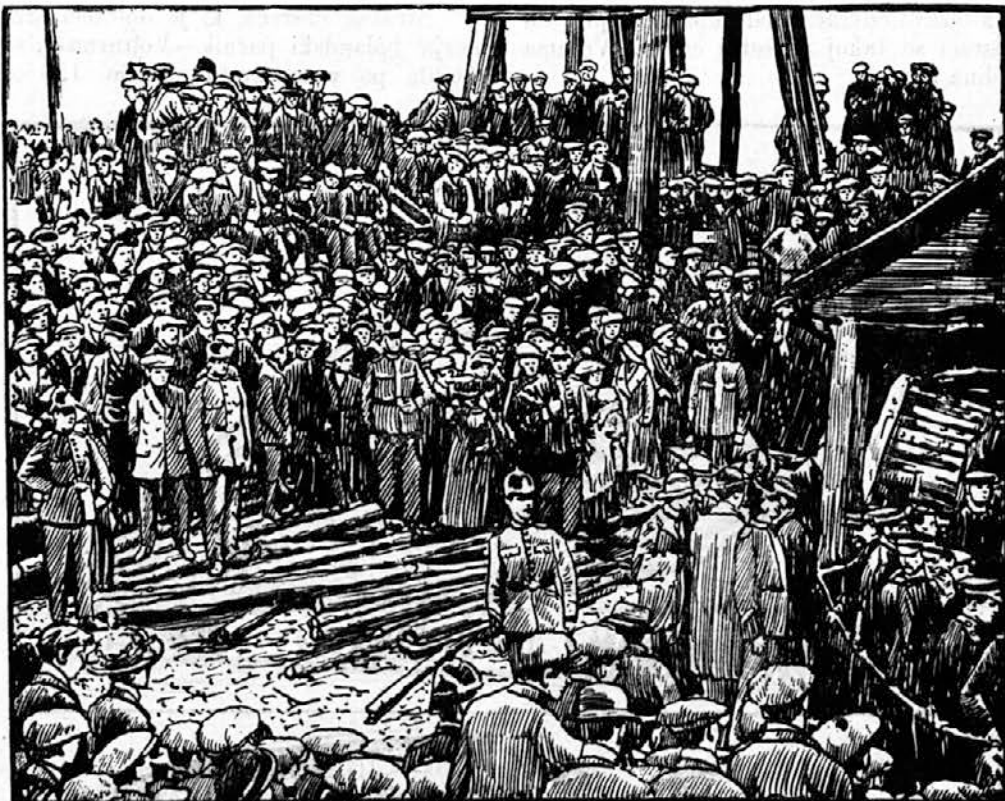
Strašna nesreča v jami v Cardiffu.

Strašen požar je divjal dne 14. t. m. v Cardiffu, enem najvažnejših rudnikov na Angleškem. V rudniku so se vneli plini in s strašnim pokom eksplodirali. Rešitev je bila zelo otežkočena, ker je eksplozija tudi uničila vse rešilno orodje in aparate, s katerimi se vozijo rudarji v jamo in iz jame. Zato so morali rešilno delo podvzeti iz stranskih rogov,

Plini so se vneli kmalu po 7. uri zvečer. Nekoliko prej se je peljalo v rov 700 rudarjev, po nekem drugem poročilu pa 900. Naenkrat je pretresel strašen pok, hujši kot grom, rudnik. V jami je nastal strašen požar in iz rogov so se valili temnočrni oblaki dima, ki so vse rove zamašili.

Z rešilnim delom so takoj pričeli. Srčni rešitelji se niso ozirali na dim, ki se jim je valil v rovi nasproti. Spravili so v pol dneva nad 400 ponesrečenih rudarjev še živih na solnce, pa tudi 150 mrličev. Rešenci pripovedujejo, da so njihovi tovariši bežali pred požarom v oddaljene rove, ker so se bali, da jim odreže plamen pot, da se rešijo.

gove drzne kozolce v zraku. Iz Dunaja poročajo o teh poletih sledeče: Ob krasnem vremenu je aviatik Pegoud dne 19. t. m. na letališču v Aspernu proizvajal svoje drzne polete in kozolce v zraku. Bilo je navzočih 500.000 ljudi, ki so Pegouda navdušeno pozdravili. Ob pol 4. uri je zadonel strel. Pegoud je stopil k stroju, vsedel se vanj in se pustil privezati z jermeni, da bi v nobeni legi ne padel iz njega. Na znamenje se je dvignil stroj rapidno v zrak, vedno višje in višje. Naenkrat se uravna konica stroja navzdol. Vedno nižje se spušča prednji del stroja. Nenadoma začne aparat navpično padati in hipno se zadnji del stroja prevrne vznak, tako da visi Pegoud z glavo proti zemlji. Stroj



Strašen požar v jami pri Cardlifu na Angleškem. Množica pred rudno jamo „Universal“.

Na tisoče ljudi je takoj prihitelo na mesto nesreče in oblegalo vhode v jamo, a ognjegasci in stražniki so jih morali odstraniti pred vhomom v jamo, da lahko nadaljujejo rešilno delo.

Usoda mnogih rudarjev pa je še neznana. Po zadnjih poročilih upajo, da pridejo še do zasutih delavcev, imajo pa malo upanja, da jih dobe še pri življenju. Bržkone je treba računati z več kakor 400 mrtvimi. Trupla, ki so jih izvlekli iz jame, so stransko razmesarjena, tako da jih še niso mogli spoznati. Mnogim [mrličem so odtrgani udje; roke, noge. Veliko jih je zadušil strupeni plin.

Predrzni poleti francoskega letalca Pegouda na Dunaju.

Nedavno tega smo poročali o predrznih poletih francoskega letalca Pegouda in prinesli tudi njegovo sliko in sliko o vratolomnih njegovih poletih, ki jih je izvršil na Francoskem. Dne 19. t. m. pa je Pegoud tudi nudil občinstvu na Dunaju priliko, opazovati nje-

je letel v tej legi nekoliko časa, nato pa prišel v poševno črto in se prevrnil v prvotno lego. Pegoud je izvršil še tri prevrate in se spustil gladko med velikanskim odobravanjem občinstva na tla. Ob pol 5. uri se je Pegoud dvignil drugič v zrak do 1000 metrov višine in se nato spuščal v krasnih krogih navzdol, pri čemer je napravil tri do štiri preobrate. Občinstvo je bilo zelo navdušeno in je Pegouda viharo pozdravljalo. Pegoud je pri prvem svojem poletu v zraku šestkrat prevrnil svoj letalni stroj. Pri drugem poletu se je dvignil 1200 metrov visoko.

Mornariški zrakoplov „L 2“ vsled eksplozije uničen.

Zopet je strašna nesreča zadela nemško zračno brodogradnjo, pri kateri je bilo mnogo ljudi usmrčenih. Dne 17. t. m. se je razletel v višini 300 metrov na letališču Jahannisthal nemški mornariški Zeppelinov zrakoplov „L 2.“ Zrakoplov je napravil sprejemno vožnjo. Od 30 oseb, ki so bile v zrakoplovu, je bilo 29 takoj mrtvih, trideseta oseba, poročnik baron Bleuel,

pa je dobil take poškodbe, da je med prevozom v bolnišnico kričal: «Prosim, ubijte me!» Nesreča se je zgodila takoj, ko se je zrakoplov dvignil na letališče. Na zrakoplovu se je pojavil ogenj v prednji gondoli in v eni sekundi je bil ves ogromni zrakoplov v velikanskem ognju. Goreče podrtine so padale navzdol na zemljo. Kljub rešilni akciji, ki so jo takoj uvedli, se je posrečilo rešiti le eno človeško življenje. Vsi drugi so bili zgoreli ali pa so zadobili take poškodbe, da je morala takoj nastopiti smrt. Med žrtvami so kapitan Behnisch, kapitana poročnika Freyer in Trenk, mornariški stavbinski svetnik Neumann in mnogo drugih častnikov.

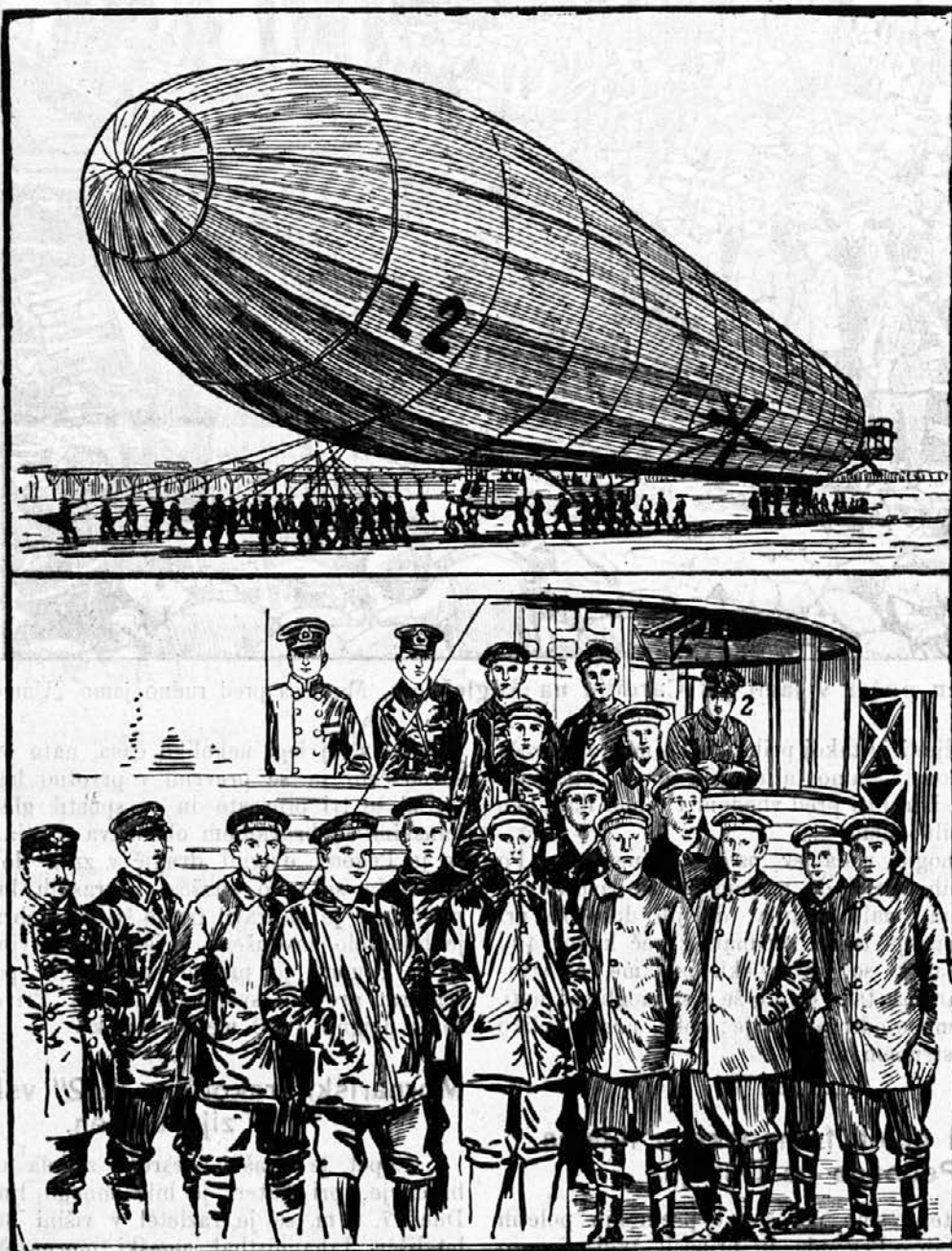
Na tisoče oseb je prihitelo na letališče, ki so jih stražniki le s težavo odvrčali od kupa zrakoplovnih ostankov. O nesreči so takoj obvestili cesarja Viljema in grofa Zeppelina.

Mornariški zrakoplov «L 2» je bil največja in najhitrejša zračna križarica, ki jo je imela Nemčija. Dolg je bil 160 metrov, v premeru je imel nad 16 metrov. Zrakoplov je imel tri gondole in vseboval 27.000 kubičnih metrov plina. Štirje motorji, s katerimi je bil opremljen, so imeli skupno 700 konjskih sil.

To je deveta nesreča Zeppelinovih zrakoplovov. Pred kratkim se je ponesrečil pri Helgolandu mornariški Zeppelinov zrakoplov «L 1», o čemer smo že poročali. Tudi takrat je mnogo oseb izgubilo v morskih valovih svoje življenje.

Katastrofalni požar parnika „Vultarno“.

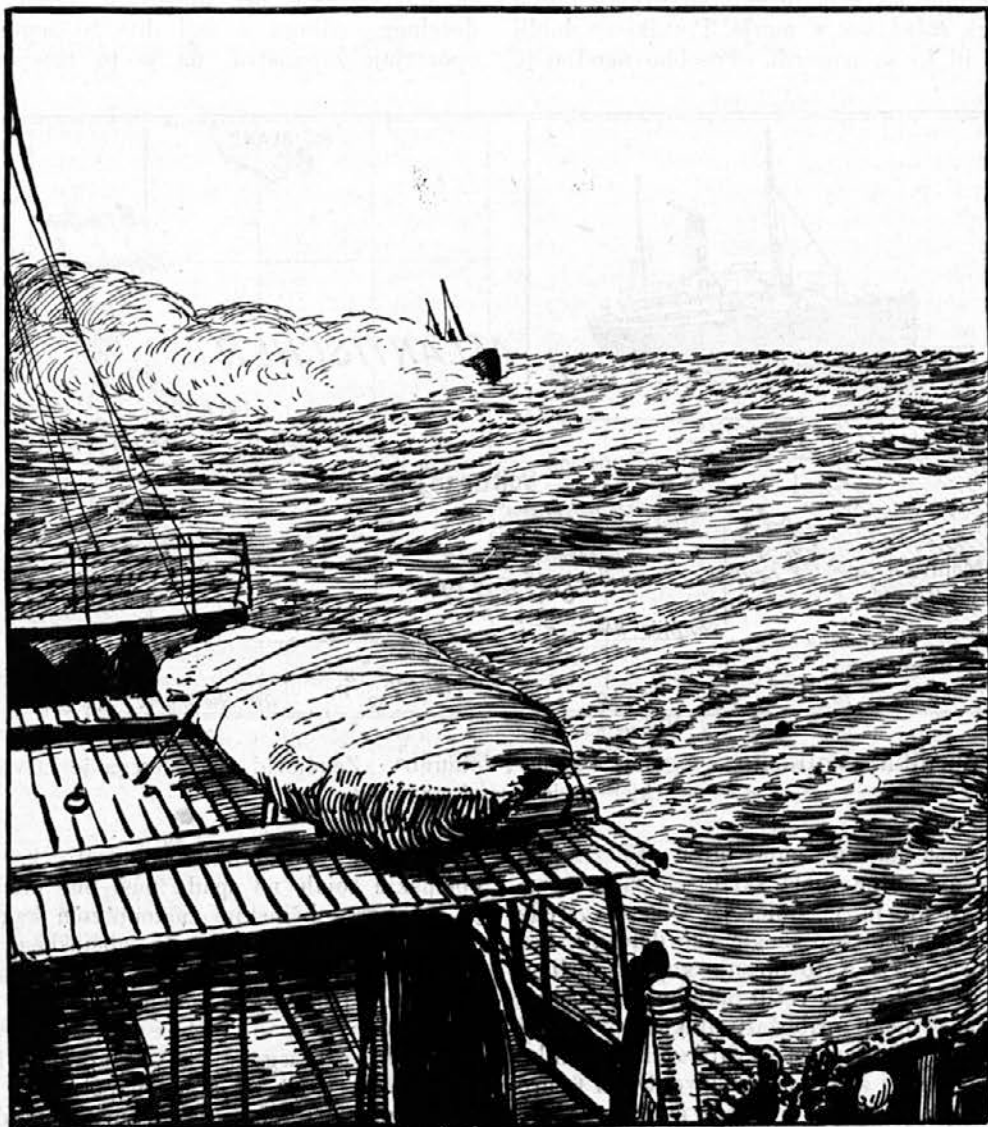
Strašna nesreča, ki je dohitela sredi Atlantskega morja holandski parnik «Vultarno» dne 11. t. m., je zbudila po vsem svetu sočutje. 136 oseb je postalo



K strašni nesreči nemškega mornariškega zrakoplova „L 2.“ Zgoraj: Vsled razleta popolnoma uničeni zrakoplov. Spodaj: Častniki in moštvo posadke: 1. Voditelj kapitanski poročnik Freyer. 2. pomorski nadinžener Haussmann.

žrtev tega groznega požara, dočim je bilo 523 oseb rešenih od različnih ladij, ki so z vseh strani prihitele na pomoč. Rešence so izkrcali v različnih pristaniščih. Na klice na pomoč, ki so jih oddajali potom brezžičnega brzajava, je zapustilo mnogo ladij svojo smer in so hitele nesrečnejšem na pomoč. Kljub hudemu viharju, ki je razsajal, so se vsi mornarji poprijeli rešilnega dela, vsem na čelu pa sta bili dve nemški ladji, katerih posadki sta se junaško približali gorečemu parniku. Ogenj je nastal s tem, da se je vžgal

Poleg njega je stala žena, k nji sta se stiskala dva otroka. Mož je dolgo prigovarjal ženi, končno pa je z njenim privoljenjem preskrbel sebe in družino z rešilnimi pasovi. Nato je vrgel v vodo ženo in otroka in je skočil za njima. Bil je mučen prizor. Občudovali smo pogum moža in vdano zaupanje njegove žene in otrok v moža in očeta. Mož je bil izvrsten plavač in je upal, da bo obdržal sebe in družino vsaj toliko časa nad vodo, da pride rešitev. Toda zaman je bilo upanje moža in zaupanje žene in otrok. Naši čolni se



Goreče ladijske razdrtine parnika Volturno, ki se je potopil v Atlantskem oceanu.

Pri tej nesreči je prišlo nad 100 ljudi v morskih valovih Atlantskega oceana ob življenje.

sod olja. Omeniti hočemo le še nekaj podrobnosti, ki so jih doživeli potniki na ponesrečenem parniku. — Miss Hellen Ellis, ki je bila na krovu «Carmanie» pravi, da je bil položaj okoli 1 ure ponoči najbolj mučen. Klici na pomoč so se čuli kljub silnemu viharju do «Carmanie». Videli smo, kako so skakali moški in ženske raz krov in kako so izginjevali v strašno razburkanem morju. Ženske na «Carmaniji» smo jokale nad strašnim prizorom. Bilo je strašno gledati od blizu take prizore, pomagati pa ni bilo mogoče. Neki potnik iz «Carmanie» pripoveduje: Videl sem na Volturno moža pripadajočega srednjemu stanu.

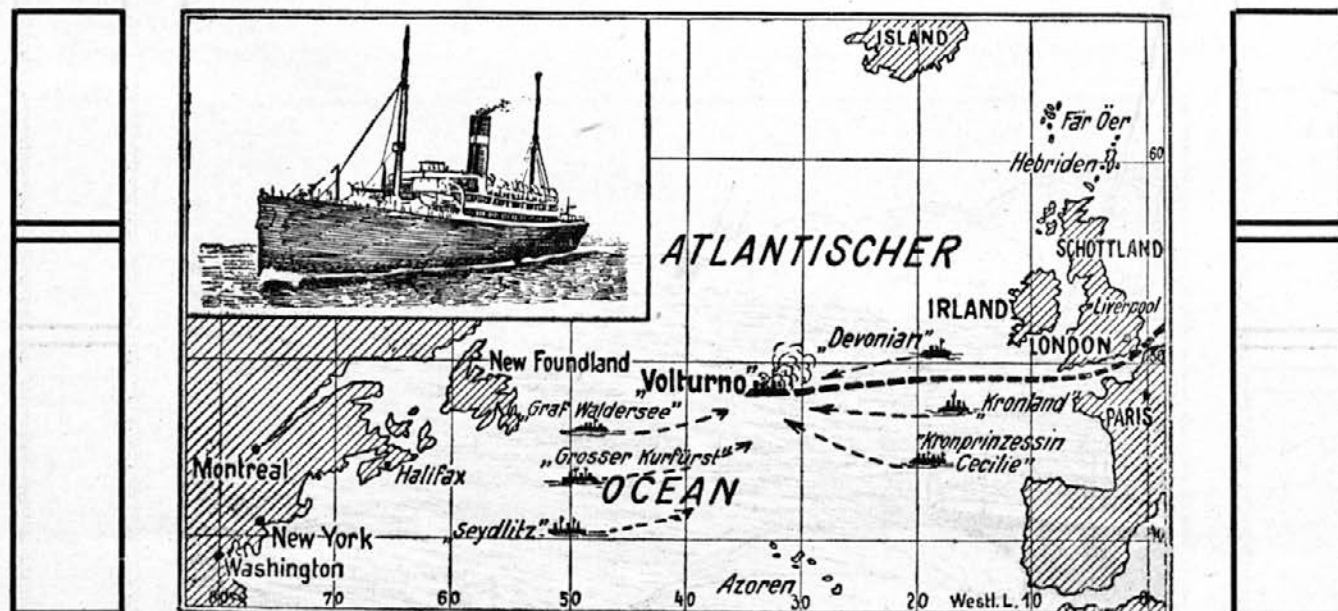
jim niso mogli približati in komaj četrť milje od nas je družina opešala. Izginila sta v valovih najprej otroka, za njima mati in kmalo za njimi je izginil junaški oče. — Videli smo na Volturno, kako so ljudje klečali in s povzdignjenimi rokami obrnjeni proti nam prosili pomoči. Pogled je bil neznosen. V zadnjem delu nakopičeni potniki. Čez nje so se podili visoki valovi, pred njimi pa je divjal silen požar in jim grozil, da jih vsak hip zajame v svoje strašno žrelo. Ženske in otroci so jokali, moški pa so stali kot otrpnjeni in so mrklo zrli na požar in v razburkano valovje, v strašen grob, ki se jim je odpiral pod nogami. — O katastrofi

je poslal kapitan ponesrečenega parnika «Volturmo». In čih iz parnika «Kroonland» svoji družbi sledeče poročilo: Ogenj smo zapazili ob 6. uri 50 min. zjutraj v skladišču I. Pet minut pozneje so udarili plameni skozi ladjine odprtine in vžgali prednji krov. Plameni so dosegli višino prvega jadra. Prva žrtev požara je bila straža. Kmalu nato so sledile eksplozije, ki so razrušile salon in bolnišnico. Ukazal sem spustiti rešilne čolne. Trije čolni so se razbili ob straneh ladje. En čoln se je srečno odpeljal, drugi čoln se je sicer prekucnil, toda obrnili smo ga in napolnili s potniki. Ker sem zvedel, da se nam bliža «Carmania» nisem spustil nobenega čolna več v morje. Potniki so dobili rešilne pasove in so se pomirili. Posebno ugodno je

Ostrožnem brdu. — Na mesto učiteljice Angele Janša, ki je radi bolezni na dopustu, je imenovana za supletinjo v Jaršah bivša supletinja v Moravčah Katarina Kosiša.

(Iz srednješolske službe.) Poizkusni kandidat na državni gimnaziji v Opavi Jožef Rothheiser je imenovan za suplenta na državni gimnaziji v Kočevju.

(Okrožnica županstvom na Kranjskem.) Deželni odbor je izdal naslednjo okrožnico: Deželni odbor se je prepričal, da se plačuje v raznih občinah odškodnina iz občinske blagajne občinskim odbornikom za udeleževanje pri občinskih sejah. Vsled sklepa deželnega odbora v seji dne 20. septembra 1913 se opozarjajo županstva, da je to nepostavno in da se



K požaru parnika „Volturmo“. Zgoraj: Parnik „Volturmo“. Zemljevid, iz katerega je razvidno mesto, kjer se je nesreča zgodila.

vplivala nanje vest, da se nam bliža več rešilnih parnikov. Ob 9. uri so se vnela skladišča za premog. Ogenj je silno divjal in je uničil že vse do srede parnika. Vodne sesalke niso mogle več delovati, ker ni bilo več zadosti pare. Nato opisuje kapitan prihod parnikov in njihov trud, da bi rešili potnike in posadko. Čolni se nam niso mogli približati, dokler ni prišel parnik s petrolejem, katerega je pozval kapitan parnika «Carmanie» Bar. Ponoči smo delali splave. Okoli 6. ure so se nam približali čolni, ki so rešili potnike, ki so še ostali na parniku. Jaz sem zadnji zapustil parnik. Rešilnih čolnov, ki sta odplula, ni našel noben parnik.

Tedenske novice.

(Olajšanje ustanovitve poštних uradov.) Trgovinsko ministrstvo je izdalo odlok, po katerem se smejo v hotelih, tvojnicah in v drugih podjetjih ustanoviti na željo in na stroške interesentov poštne uradi, četudi zanje ni splošne prometne potrebe.

(Iz ljudskošolske službe.) Absolv. učiteljska kandidatinja Jožefa Jaklitsch je imenovana za supletinjo na ljudski šoli v Koprivniku. — Absolvirana učiteljska kandidatinja Frančiška Štremenar je imenovana za provizorično učiteljico in voditeljico enorazrednice v

morajo take odškodnine odpraviti, ker udeležba pri občinskih sejah ne spada med one občinske opravke, za koje gre občinskim zastopnikom kako povračilo iz občinske blagajne po § 25. občinskega reda. — To okrožnico je prebrati v prvi seji občinskega odbora ter o tem poročati deželnemu odboru.

(Vabilo k okrožnemu sestanku živinorejskih zadrug za Notranjsko.) ki se vrši dne 29. oktobra 1913 ob 1 uri popoldne v hotelu «Južni kolodvor» v Št. Petru na Krasu. Spored: 1. Jalovost krav: Poroča g. Fr. Černe, deželni veterinar. — 2. Premovanje živine: Poroča g. J. Legvart, živ. nadzornik. 3. Vnovčevanje živine: Poroča gospod Fr. Krištof, živ. instruktor. — 4. Razgovor o eventualnih delitvah okrožja za Notranjsko, eventualna volitev novega, oziroma novih predsednikov: Poroča g. Jos. Pristov, predsednik okrožja. — 5. Slučajnosti. — Vsaka zadruga naj pošlje vsaj enega ali dva zastopnika. Dobro došli bodo sploh vsi živinorejci, ki se zanimajo za povzdigo živinoreje simentalske pasme.

(Izum domačega obrtnika.) Velik nedostatek naših današnjih peči in štedilnikov je v tem, da kadarkoli se kurilna vratica odpro, lete ogorki in pepel na tla, ki se vsled tega ponesnažijo ali celo obžgo. Tudi kaka nesreča se lahko pripeti, ker je znano, da se otroci kaj radi sučejo okrog štedilnikov. — Vsem

takim neprilikam se izogne, kdor dá k svojemu štedilniku pritrditi kurilna vratica, kakršna je izumil in jih izdelnje tukajšnji ključavničarski mojster Ivan Meglič v Prulah št. 6. Vzorec takih vratic je videti v izložbenem oknu trvdke F. P. Vidic & Ko. v Prešernovi ulici št. 3. Stranke, ki so si taka vratica že omislile, se izražajo zelo pohvalno o njih, zlasti še, ker se pritok zraka izborno regulira. Gospod Meglič je priglasi svojo iznajdbo pri patentnem uradu na Dunaju in je ravnokar dobil obvestilo, da se njegov izum v zmislu § 57. patentnega zakona objavi z veljavnostjo od 28. svečana t. l.

(Živa zgorela) je petletna Frančiška Novak, posestnikova hči v Podlipi, župnija Raka. Bila je na njivi, kjer je njen oče Franc Novak oral, medtem se je pa neopažena odstranila in hitela k ognju, kjer je bil zakuril neki pastir. Komaj je bila deklica pri ognju, pa se ji je vžgala obleka. Nesrečni oče je hitel na pomoč in je skušal z golimi rokami pogasiti ogenj njene goreče obleke, a bilo je brez uspeha njegovo prizadevanje. Vsa oblekca na njej je zgorela in nekoliko ur pozneje je dekletce za opeklinami umrlo. Tudi oče se je med gašenjem hudo opekel na obeh rokah, zakar se zdravi v kandijski bolnišnici.

(Kolo izpred hiše odpeljal.) Železniški delavec Anton Močnik iz Trzina je prislomil svoje kolo na zid domače hiše. Mimo je prišel neki okoli 20 let stari popotnik, kateri si je kolo prilastil in ž njim neznano kam izginil. Po storilec se poizveduje.

(Požar) je nastal dne 13. t. m. ob 1 uri popoldne v Topolcu pri Trnovem na Notranjskem. Zgorelo je gospodarsko poslopje, 2 prešiča, 2 junici, nad 300 stotov sena, jesenski pridelki in druge stvari posestniku Ivanu Mežnariču v Topolcu 25. Škoda je okoli 5000 kron; zavarovan je bil za okoli 600 K! Zažgali so baje otroci.

(Premovanje goveje živine v Lescah.) Dne 15. t. m. se je vršilo tukaj premovanje goveje živine pingavske pasme. Prignanih je bilo 180 glav živine, in sicer 24 bikov, 72 krav in 84 telic. Premij se je prisodilo 47, in sicer za bike 11, za krave 18 in za telice 18, v skupnem znesku 965 kron. Pri bikih se je prisodilo prvo darilo Jakobu Janu iz Podholma, drugo darilo je dobil Jan Srna iz Spodnjih Gorij, tretje pa Anton Dežman iz Lesca. Za krave je dobil prvo darilo Vinko Jan iz Spodnjih Gorij, drugo Matija Krašovec iz Radovljice in tretje darilo Anton Zupan iz Zasipa. Pri telicah pa: prvo darilo Jakob Jan, župan v Podholmu, drugo darilo Anton Rogač iz Lesca, tretje Alojzij Legat, Sela pri Bledu. Krave so bile splošno lepe, nekoliko slabši pa biki in telice. Želeti je, da so živinorejci bolj pozorni pri izbi in negovanju telet.

(Ljubezniv brat.) Posestnikov sin Martin Škrl v Klečah se je sprl v hlevu pri krmljenju živine s svojo mlajšo sestro. V prepiru je pograbil za gnojne vile in udaril sestro večkrat po hrbtu. Ko je sestra bežala, jo je zasledoval v kuhinjo, kjer je ponovno tolkel z vilami po njej, tako, da ji je prizadel več poškodb.

(Usodepoln strel.) 19 let stari Janez Šušteršič je dne 30. avgusta t. l. z nekaterimi svojimi tovariši v Rozinovi hiši na Brezju pri Šmartnem pil žganje. Okoli 11. ure zvečer so odšli precej pijani v spremstvu domačega sina Al. Rozina iz hiše. Fant Josip Stopar, misleč, da je eden izmed tovarišev ostal v hiši zaprt, je začel po vratih razbijati. Vsled tega razkačen je šel domači sin Alojzij po gnojne vile in začel udrihati po fantih. Udaril je tudi Šušteršiča po hrbtu, nakar

je ta s samokresom ustrelil v zrak. Ko ga je pa hotel Rozina še vdrugič udariti po roki, je napadeni ustrelil proti njemu in ga zadel v vrat. Vsled te poškodbe je dne 5. septembra t. l. Rozina v bolnišnici umrl. Sodišče je vsled prekoračenega silobrana obsodilo Šušteršiča na tri mesece zapora.

Razne stvari po svetu.

(Rešilna planinska postaja v Celovcu.) V Celovcu nameravajo ustanoviti rešilno planinsko postajo, ki bo v slučaju nesreč in nezgod v alпах (Karavankah) pomagala pri reševalnih delih. Stroške bode pokrilo nemško planinsko društvo in zasebniki.

(Bik za 136.000 mark.) Da se lepi konji, zlasti pa žrebci, včasih izredno drago plačujejo, je pač splošno znano dejstvo, a pri goveji živini je kakšna izredno visoka cena nekaj nenavadnega. Taka nenavadna, rekordna cena je bila nedavno tega odšteta za plemenitega bika v državi Kolumbija v Ameriki. Omenjeni bik ni veljal nič manj nego 136.000 mark, ki je pa tudi najlepša žival, kar jih je bilo na veliki goveji razstavi, ki so jo priredili bogati ameriški živinorejci.

(Ženo umoril.) Kakor poročajo iz Gornjega Grada v Savinjski dolini, so našli dne 17. t. m. v Lepi Njivi mrtvo posestnico Marijo Zupan. Na vratu so se ji poznali sumljivi sledovi. Sum se je obrnil na njenega moža Antona Zupana, da je svojo ženo zadavil, ker je živel z njo v vednem prepiru ter je svoji ljubimki obljubil, da jo bo poročil.

(Ponesrečeni potapljač.) Iz Pulja poročajo, da se je ponesrečil v Valdivi, kjer se dela za vojno mornarico, potapljač Pavel Vernier. Delal je v veliki globočini; kako se je ponesrečil, se še ne ve. Potegnili so iz vode mrtvega. Mož zapušča ženo in 4 otroke.

(Stekli volkovi v Galiciji.) Iz Lvova se poroča: V galiških karpatskih pokrajinah so se pojavile velike črede volkov, ki napravljajo med živino veliko škodo; najhuje pa je, da se zdi, da so volkovi stekli. Tamošnjemu prebivalstvu, ki je na volkove dokaj navajeno, se je čudno zdelo, da se volkovi, čeprav so bili že večkrat prepodeni, vedno iznova vračajo v bližino selišč ter napadajo ljudi in živali, dasi jim v pogorju ne manjka hrane. Ko so nato pri Glinjanju ubili eno volkuljo, so jo živinozdravniško preiskali in dognali, da je bila stekla. Volkulja je bila ogrizla 15 govedi; na 7 ogrizenih volih se je te dni pokazala steklina ter so jih morali ustreliti. Kasneje je na isti način končalo še več druge govedi. Sedaj je oblast zaplenila še 87 goved in postavila pod živinozdravniško nadzorstvo. Ker je upravičen sum, da je med volkovi še več steklih živali, je okrajno glavarstvo v Dolini ukrenilo obširne odredbe za lov na volkove in se najbrže pritegne tudi vojaštvo.

(O plačah poslanikov.) Pred kratkim je poročal o plačah poslanikov neki angleški list ter navedel sledeče zanimive podatke o tem: Najboljše plača svoje poslanike Amerika, in sicer ima najvišjo plačo njen poslanik v Londonu, to je 840.000 K letno. Vrhutega pa ameriška vlada svoje poslanike vedno izbira izmed bogatih ljudi, ki imajo za svoj zunanji nastop tudi dovolj zasebnih sredstev na razpolago. Za ameriškim poslanikom v Londonu pride takoj avstro-ogrski poslanik istotam in pa angleški v Parizu, ki imata vsak po 216.000 kron na leto. Angleška poslanika v Berlinu

in na Dunaju dobivata samo po 192.000 kron, dasi sta ti dve mesti dokaj dražji nego Pariz. Ravno toliko dobivata francoska poslanika v Londonu in Peterburgu. Rusija vse svoje poslanike enako plačuje, in sicer dobi vsak po 190.000 kron na leto; izjemo dela samo ruski poslanik v Rimu, ki dobiva samo 153.600 kron na leto. Zelo slabo plačujeta svoje poslanike Španija in Italija, prav dobro pa Japonska in Turčija.

(Panamski prekop) je bil dne 10. t. m. od morja prebit. Vodovja Atlanskega in Tihega morja so se združila.

(Nameravani prekop Budimpešta — Jadransko morje.) Kakor poročajo iz Budimpešte, proučuje po naročilu ogrskega trgovinskega ministrstva neki višji uradnik načrt o zgradbi prekopa z dvigalnicami, ki naj bi vezal Budimpešto z Reko. Prekop bi gradili kakih 6 do 8 let.

(Vlak se v reko prekucnil.) Na amurski železnici se je prekucnil, kakor poročajo iz Peterburga, vlak v reko. Strojvodja, kurjač in štirje železničarji so bili takoj mrtvi, več oseb pa je bilo hudo ranjenih.

(Nov tunel med Francosko in Švico.) Dne 2. oktobra ob 7. uri zvečer je bil dovršen novi železniški predor v Mont d'Oru. V tem času so delavci podrli zadnjo plast zemlje v sredini predora, pri čemer se je tudi ugotovilo, da se je pri kopanju obdržala smer tunela z izvanredno točnostjo. Novi predor je največja umetna zgradba na progi Frašue-Vallorbe. Dolg je 6099 metrov ter vodi na francoskem ozemlju v dolžini 5109 metrov, na švicarskem pa 990 metrov. Dela so bila proračunana na 32 mesecev, a so trajala 34 in pol meseca, to pa zaradi znatne množine vode, ki je mnogokrat dosegla tudi 10.000 litrov na sekundo. Dela za ureditev proge do vhoda v tunel z obeh strani bodo trajala še kake štiri mesece. Ko bo ta železniška proga izročena prometu, bo vožnja med Parizom in Lausanne za eno uro krajša od dosedanje.

(Ženski zakoni.) V Kanadi imajo žene volilno pravico in vsled tega tudi gotov vpliv v postavodajnih korporacijah. Ta ženski regiment se baje že prav neprijetno občuti, če smemo verjeti nekemu manifestu, ki ga je izdala nacionalna družba proti ženski volilni pravici. Ta manifest dokazuje, da je rodila ženska volilna pravica ero pretiranega zakonodajstva in ekstravaganc. V zadnjem zasedanju kalifornske zbornice je bilo predloženih 4000 zakonov in 1100 zakonov sprejetih. Eden izmed teh zakonov se bavi s tem, da se uredi velikost kokošjih koškov, drug zakon predpisuje obliko čevljev, ki jih smejo nositi šolarji. Tretji zakon določa širino rjuh v hotelih in tudi njih kakovost. Ustanovilo se je 31 novih komisij, ki stanejo na leto milijon dolarjev. Vsekakor je ženski zakonski mlin v »zlato državi«¹ skrbel z izredno energijo za vse, kar je malo važno.

(Japonske potapljalke.) Sloveča japonska ribiška vas Toshi ima specialiteto, ki je pač nima zlepa kak kraj. So to takozvane potapljalke za ribami, ženske, ki love plavajoč in potapljajoč se ribe v Tihem oceanu z roko, ne da bi imele s seboj kako mrežo ali drugo pripravo. Te ženske so oblečene v ohlapne bele srajce, ki so okrog pasu prevezane z vrvmi, imajo belo ruto na glavi in popolnoma moderna avtomobilska očala. Predno skoči katera izmed teh žensk v vodo, zažvižga skozi zobe ter nepremično opazuje vodo pred seboj. Kakor hitro zagleda ribo, skoči z nepopisno spretnostjo v vodo in v prihodnjem trenutku že prinese ribo v roki iz vode. Mnogo metrov pod vodo jih je bilo

mogoče videti kako so plavale, iskale so pa razen rib tudi rake, školjke in drugo.

(15 leten deček umoril 7 oseb.) Iz Nantesa poročajo: V vasi Bas Briage, občina Laudreau, je bil pri zakonskima Mabit v službi kot hlapec 15 leten deček, po imenu Redurau. Mabit in hlapec sta pred nekaj dnevi delala v vinski kleti, pri čemer je nastal prepir, v katerem je pograbil Redurau za sekuro in ubil gospodarja. Nato je divjak letel v kuhinjo, kjer je ubil gospodinjjo, ki je bila v blagoslovljenem stanju, in deklo. Toda to še ni bilo morilcu dovolj. Usmrtil je tudi kmetovo mater in njegove tri otroke v starosti 8, 7 in 2 let, ki so spali v sobi. Samo četrti otrok, star 4 leta, ni postal žrtev brezvestneža. Ko je izvršil svoje krvavo delo, se je vlegel v posteljo in mirno zaspal. Ko so ga drugi dan aretovali, je svoj zločin popolnoma priznal.

(Pegoudove zračne vratolomnosti.) Francoski aviatik Pegoud, ki je nenadoma zaslovel vsled svoje drznosti, se bo 26. t. m. produciral tudi v Budimpešti, za pozneje pa je angaževan v Ameriki. Pegoud se je pri eni svojih zadnjih produkcij prevrnil v zraku s svojim letalnim strojem štirikrat po vrsti, ne da bi izgubil ravnotežje. Privezan na sedalo, je plul celih 54 sekund v višini 800 metrov s prevrnjenim letalnim strojem ter se nato spustil proti zemlji, načrtavši v zraku arabesko s štirimi popolnimi krogi. Ko je pri tem prevratu izgubil njegov stroj nekoliko na brzini, se je Pegoud obrnil še enkrat in napravil peti krog. Ko se je povrnil v ravnovesje, se je dvignil ponovno v višino. Pri tretjem prevratu se je aparat tako zazibal, da je občinstvo preplašeno že mislilo, da mora priti do katastrofe. Pegoud pa je odmaknil roke in čakal, da se aparat sam povrne v ravnotežje. Zdi se, da bi bil Pegoudov letalni stroj absolutno varen pred smrtonosnim padcem.

(Mesec dni v podcestnih kanalih.) Iz Milana se poroča, da so v ondotnih kanalih zbiralnikih delavci te dni slučajno naleteli na kakih 18 let starega fanta, ki je bil čez in čez pokrit z nesnago in tako shujšan, da ga je bila sama kost in koža. Spravili so ga v bolnišnico in ko so ga osnažili in okrepcali z vinom in jedjo, je nesrečnež prišel toliko k sebi, da je mogel govoriti. Povedal je, da se piše Francesco Islando in da je slikar. 6. septembra je bil prišel v Milan in ker ni imel preobilih sredstev, je mislil čez noč prebiti v mestnih nasadih; vlegel se je ondi na klop in zaspal. Spečega sta pa napadla dva moška, ga popolnoma oropala, nato ga pa siloma vlekla v neko ulico, kjer je bil odprt kanal in ga vrgla noter. Ko je čez nekaj časa začel iskati izhoda, je v na vse strani vodečih kanalih zašel. Od tega časa je blodil po umazani vodi, splezal zdaj na desni, zdaj na levi zid, v vednem strahu, da se onesvesti in v umazani vodi utone. Hranil se je z odpadki, ki so plavali v kanalih in se komaj obranil podgan. Ko je čez dolgo časa došel do nekega izhoda, ni imel več toliko moči, da bi bil splezal po železni lestvi navzgor. Milanski policiji se vsa stvar zdi zagonetna in je uvedla obširno preiskavo.

(Koliko porabijo Amerikanci na svojih potovanjih po Evropi?) Z rastočim nezadovoljstvom se bavi ameriška javnost z vsotami, ki jih vsako leto puste Amerikanci na svojih potovanjih v Evropi. Kolonel Robert M. Thompson iz New Yorka, ki je podrobno proučil narodno-gospodarsko stran tega vprašanja, je na podlagi svojih opazovanj dognal,

da puste Amerikanci leto za letom okroglo 1600 milijonov kron v Evropi. Ti redni izdatki za zabavo izven dežele pomenjajo nepotrebno in v trajnosti škodljivo zmanjšanje narodnega premoženja.

(Tajno tvornico za saharin) je izsledila policija v nekem mestnem delu v Krakovu v Galiciji. Tvorničarja in več agentov, ki so po vsej Galiciji prodajali saharin so zaprli, velike množine saharina pa zaplenili.

(Skrb za matere na Francoskem.) Na Francoskem je nedavno izšel zakon, ki vsaki Francozinji, ki kot delavka ali služkinja služi za denar pri tujih ljudeh, zagotavlja državno podporo za čas pred in po porodu, vsega vkup največ osem tednov. Ako bolnica v tem času dobiva kako drugo javno podporo za matere, državna podpora odpade. Državna podpora se lahko daje tudi v naturalijah.

(Pogreb v Vezu.) Gotovo nenavaden pogreb se je nedavno vršil v Italiji. Truplo lorda Ballrofa so namreč pokopali v vulkanskem žrelu Vezu. Angleški lord Ballrof je namreč izrečno v svoji oporoki izrazil željo, naj se njegovo truplo „shrani“ v Vezu. Lord Ballrof, ki je umrl v 63. letu svojega življenja, je posvetil ves svoj imetek preiskavanju Vezu in to leto je tudi slavil štiridesetletni jubilej svojih vulkanskih študij. V znanstvenih krogih je umrl znan kot pisatelj uvaževanih in velikih del o bistvu in formacijah Vezu. V teku svojega življenja je načrtal šestdeset zemljevidov vulkanskih žrel. Po vsaki erupciji Vezu je lord po več mesecev proučeval izpremembe na površini žrela. Često je bil tudi že v življenjski nevarnosti, pa bal se ni niti vročih mas lave. Svojo ljubav do Vezu je pokazal tudi v svoji oporoki. Vodnikom, ki so mu pomagali pri njegovih preiskavanjih, je zapustil znatna volila. Poleg tega pa je tudi napisal čudno odredbo glede svojega pogreba. Kot samec je zapustil vse svoje premoženje dvema nečakoma s pogojem, da pustita spustiti njegovo truplo v Vezuvovo žrelo. Nečaka sta seveda izpolnila točno to željo; pogreb pa je stal celo malo imetje, ker je bil združen s precejšnjimi težkočami.

(Detektivska smola.) Iz New Yorka poročajo o humorističnem dogodku dveh detektivov, ki sta zasledovala nekega razupitega žepnega tatu. Detektiva Wilson in Morley, oba moža slabotnih postav, sta se preoblekla za ženske. Nateknila sta si najnovejša vrečasta krila, svilene nogavice, žametaste klobuke ter se postavila k najbolj prometni postaji cestne železnice. Kmalu nato se jima je približal neki sumljiv človek, ki je tudi iztrgal Wilsonu srebrno žensko ročno torbico in hotel oditi svojo pot. Preoblečena detektiva pa sta potegnili revolverje in pozvala tatu, naj obstane. Ta pa ju ni čakal. Hotela sta teči za njim, toda pojavila se je nenavadna zapreka. Vrečasta krila so bila veliko preozka in že po 50 korakih sta morala zmučena obstati. Zaman sta oddala par streliv, ki niso zadeli cilja. Hitela sta v bližnjo hišo, da bi se znebila nerodnih kril, toda hišni gospodar ju je imel za vlomilca ter je pustil poklicati policaja, ki pa jima tudi ni hotel ničesar verjeti. Ko se je končno vse pojasnilo, je izginil žepni tat že davno brez sledu.

(Železniška nesreča v Liverpoolu.) Ekspresni vlak, ki vozi v Manchester, je dne 15. t. m. zavozil na postaji St. James v Liverpoolu na Angleškem v neki drugi vlak. Izpod razvalin so izvlekli šest mrličev. Bilo je tudi več oseb ranjenih.

Kmetijstvo in gospodarstvo.

(Nedostatki v naših hlevih. — Kakšen mora biti hlev. — Nalezljive bolezni. — Kako spoznamo, če je živina zdrava.)

Naš živinorejec postavi hlev kamor je že, da mu je le pri rokah. Po stenah teče — zlasti pozimi — vlaga v potokih. Pa kako tudi ne, ko stoji hlev v kaki kotlini, v kateri stoji celo jezero gnojnice in razne nesnage. Da, celo čoln bi moral imeti, da se pripelješ do hlevskega praga, ki je tako neroden in visok, da se na njem končno še lahko ubiješ. In vrata! — Ozka in nizka so, da se živina komaj stlači skozi nje. Tla so navadno prstena in z gnojnico prepojena, ker nima hlev nikakega odtoka. Kaj pa okna? To ne smemo imenovati okna, to so le male linice, navadno še te s slamo ali cunjami zatlačene, da ne pride kak žarek svetlobe v hlev. Skoro v vseh hlevih opazimo okna ustavljena tako, da pada svetloba živini ravno v oči. To je napačno in škodljivo. Okna morajo biti postavljena tako, da svetijo za živino ali pa od strani. Če pa že morajo biti pri glavi, naj bodo visoko pod stropom, odpirajo pa se naj od zgoraj navzdol, kar je važno za zračenje. Da živinorejci hleve vse premalo zračijo, tega ni treba omeniti. Zračenje pa je velikega pomena. Nezdrav in nečist zrak izpodkopava živini zdravje.

Skrbeti je nadalje, da je v hlevu primerna toplota, kar se da določiti najsigurneje s toplomerom. Naj bi ne bilo nobenega hleva brez te važne priprave! Primerna toplota v hlevu je 14° do 16° C. To toplino dosežemo poleti z zračenjem, zlasti ob jutrih in večerih, pozimi pa na ta način, da trdno zapiramo okna in vrata. Kadar je posebno mrzlo, zamašimo okna s slamo. Velike hleve izpolnimo s slamo ali nasteljo. S tem zmanjšamo prostor, ako ni dovolj živine.

Previsoke in prenizke jasli so živini v kvar. Jasli iz mehkega lesa niso pripravne, ker jih živina rada grize. Vendar je glavni pogoj, da so jasli vedno snažne in čiste.

Kar smo dosedaj omenili, se nanaša v prvi vrsti na hlevsko opravo samo. Sveta dolžnost vsakega živinorejca je, da ima hlev v takem stanu, da živina v njem ne boleha in hira. Čistost odvrta bolezni, nesnaga jih vabi k sebi. Žalibog, da naši živinorejci v tem toliko greše.

K snaženju hleva prištevamo v prvi vrsti kidanje gnoja, odtekanje gnojnice, nastiljanje in odstranjevanje nadležnega mrčesa.

V nečednih hlevih se razkrajata gnoj in gnojnica, kar kuži zrak. Nezdravi zrak škoduje živini. V zane-marjenih hlevih se onesnaži živina, kar pomanjšuje kožno hlapienje. Konji trpe razne bolezni na kopitih (rape), govedo, ovce in svinje pa na parkljih. Umestno je torej hleve vsak dan izkldavati, žlebove, ki naj odpeljavajo gnojnico, pa je redno oznažiti z metlo in izpirati z vodo.

Ne spuščajmo kokoši v hlev. Žival lahko požre kokošje pero, kar ji more zelo škodovati. Kokošje uši pa se rade zarede na živalski koži, kjer pijo kri in nadlegujejo živino po noči, da nima mirnega počitka. Živali se močno drgnejo, koža se vname, dlaka začne izpadati in pokažejo se luskinaste lise.

Muhe, podgane in miši so v nečednih hlevih vsakdanji gosti. Ako hočemo imeti snažno in zdravo

živino, je treba hleve tudi dobro nastiljati. Najboljša nastelja je slama.

Slabejše nastelje so praprot, listje itd. Vendar pa naj bo nastelja ta ali ona, skrbi vedno za to, da je v hlevu snaga, da se živina ne onečisti in da ima toplo ležišče.

Nesnaga v hlevu in na živini, slabo krmljenje in preobila raba živali so najpogostejši vzroki raznim boleznim. Večina ljudi pa temu noče pritrditi, temveč zvrča vse na hudobne ljudi, da, celo na čarovnice (coprnice). Vendar je in ostane glavni vzrok kmetova nevednost, morda tudi nemarnost. Veliko nesreč bi si živinorejec lahko prihranil, da bi vpošteval resničen pregovor. Lažje je boleznim zabranjevati, nego ozdravljati.

Bolezni so mnogotere, zato se hočemo omejiti le na nalezljive ali kužne bolezni, ker ne nastajajo vsled slabe krme, nesnage in pretežkega dela, temveč vsled malih, očem nevidnih glivic, ki se pa zlasti pri slabo snaženi živini pokažejo kaj rade.

Vse kužne bolezni se razvijejo potom okuženja ali po nalezbi. Zdravo živinčje dobi od bolnega strupeno snov (glivice) v se. Te se v telesu pomnože in na račun množenja teh glivic se pokaže bolezen.

Živina se okuži posrednje ali neposrednje. Posrednje tedaj, če pride zdravo živinčje v okužen hlev, ali pa če pride s hlevsko ali vožnjo opravo, odejo itd. v dotiko. Neposredno pa tedaj, če stoji poleg okužene živine.

Nekatere kužne bolezni pa so tudi take, ki se razširjajo na gotovo daljavo (100 do 200 korakov) tudi po zraku. Te bolezni so zlasti: osepnice ali koze, goveja kuga, smrkelj, kuga na parkljih in v gobcu.

Okrajna oblast skrbi strogo, da se nalezljive bolezni ne razširjajo, zaradi tega smo dolžni, ravnati se po ukazih oblasti. Marsikdo ima varnostne predpise za nepotrebno neumnost. Pomnimo pa, da oblast predpisuje le one postave, ki varujejo posameznega živinorejca nesreče, pa tudi vso deželo in celo državo.

Kadar se pokaže kaka nalezljiva ali kužna bolezen, paziti je pred vsem na to-le: 1.) zdravo živino je od bolne odstraniti; 2.) mrtve živali je treba pravilno in globoko zakopati in 3.) vso opravo in okužene hleve pa razkužiti (desinficirati, t. j. strupeno snov uničiti). Sicer pa svetujemo tole: obrnite se pri vsaki, bodisi nalezljivi, bodisi navadni bolezni na izkušenega živinozdravnika. Žalibog, da ljudje rajši stičejo okrog raznih „mazačev“ in postavljajo tako svojo živino v nevarnost. Boječ se malih stroškov, zabredejo v veliko škodo.

Ako bi hoteli naštetih raznovrstne bolezni pri živini, zašli bi predaleč. Zaradi tega naj navedemo raje nekoliko znakov, po katerih spoznamo, če je živina zdrava: 1.) zdrava žival je pazna, čila in vesela. Ona hitro vstane, če se ji človek bliža, potegne se in stresa kožo. Bolna žival je žalostna in otožna; 2.) zdrava žival je (žre) hitro brez prenehanja, dokler se popolnoma ne nasiti; 3.) koža zdrave živine je mehka. Ona se lahko od života nategne in nagubi. Če kožo izpustimo, stopi zopet na prejšnje mesto; 4.) dlaka zdrave živali je gladka, svetla in ležeča; 5.) oko je svetlo in čisto. Bolna živina ima solzne in motne oči; 6.) nosnice zdrave živine se odpirajo počasi in enakomerno. Zdrava žival ne kašlja; 7.) žila bije pravilno. (Pri konju v eni minuti 36 do 40 krat, pri govedu istotako, pri ovcah in prašičih od 70 do

80 krat); 8.) dihanje je mirno, lahko in enakomerno; 9.) toplota pri konju znaša 37,5° do 38,5° C, pri govedu 38° do 39° C, pri ovcah, kozah in svinjah 38,5° do 40° C; 10.) prežvekovalci prežvekujejo vedno; 11.) zdrava živina se snaži brez bolečin in napenjanja.

(Sleparije z umetnimi gnojili, močnimi krmili in gospodarskimi stroji.) Nekatere slaboglasne tvrdke so preko vse Avstrije razposlale cele čete agentov, ki ponujajo umetna gnojila, močna krmila, poljedelske stroje itd. Iz kupčij s temi agenti navadno nastanejo zamotane tožbe, ker je blago skoro vselej slabo. Tako se n. pr. namesto Tomasove žlindre dobi moka iz zmletga kamna, ki seveda nima nobene gnojilne vrednosti. Superfosfat je pomešan s pepelom, peskom, kameneno moko itd., namesto naročenega 16- do 17 odstotnega superfosfata se dobi 10 do 12 odstotni. Enaka sleparstva se gode z močnimi krmili, ki so pomešana z ničvrednimi odpadki, ali pa naravnost škodljivimi tvarinami. Ti agentje so mnogokrat celo tako predrzni, da se sklicujejo na kako javno oblast ali korporacijo, češ da jih pošilja deželni odbor, kmetijska družba itd. Zato bodi našim gospodarjem ponovno priporočeno, da naj naročajo umetna gnojila, močna krmila, stroje in druge potrebščine le preko gospodarskih organizacij, če nočejo imeti sitnosti in vrh tega še gmotnih izgub. Kmetje, varujte se torej takih sleparskih agentov!

(Žveplajte krompir!) Radi mnorega deževja je letos krompir zelo trpel in mnogokje že v zemlji začel hudo gniti; po nekaterih krajih ga je pognilo do tretjine in polovice. Ako se tak več ali manj okužen krompir brez natančne odbire nagomili po kleteh, se bo gniloba strahovito širila in uničila večino pridelka. Zato se priporoča krompir pred shranitvijo očistiti zemlje in natančno izbrati in odstraniti vse nagnute gomolje. Popolnoma suh krompir se spravi v kleti in pri tem dobro potrese z žvepleno-apnenim prahom; za vsakih 100 kg zadostuje 10 do 20 dkg prahu. Tudi čez zimo naj se kleti večkrat zažveplajo, o čemer je skozi več ur vsa okna in vrata zapreti, da žveplo učinkuje. Žveplanje krompirju samemu seveda prav nič ne škoduje, pač pa zatire razne glivice.

(Pitanje čebel.) Letošnje deževno vreme je imelo za posledice, da so čebele primeroma premalo medu nanosile, ki ga potrebujejo za prezimovanje. Premnogi čebelarji bodo vsled tega vzimili prelahke panje. Iz tega razloga se je bati, da bodo čebele spomladi stradale in da bode marsikateri panj lakote umrl. Sestrđani panji se spomladi le počasi razvijajo in dajo, če sploh rojijo, pozne roje. Od takega čebelarstva imamo majhne uspehe in malo veselja. Da preprečimo to neugodnost, je svetovati našim čebelarjem, da naj raji še sedaj v jeseni pomagajo svojim čebelicam s tem, da jih sedaj pitajo s sladkorno tekočino. Ta se tako pripravi: Raztopi se sladkor v vodi v razmerju: 3 kg sladkorja v 2 litrih vode. Tekočina se segreje, da zavre; pene, ki se napravijo na površini, se s penenco odvzamejo. Nato se pusti tekočina ohladiti. V porcijah najmanj po 1 liter na dan se pitajo čebele s to tekočino toliko časa, kolikor se jim hoče dodati. Na tak način z medom in sladkorjem dovolj preskrbljene čebele najboljše prezimijo, spomladi se hitro razvijajo in je pričakovati od njih zgodnjih in močnih rojev.